

SOLIQLAR VA BOSHQA MAJBURIY TO'LOVLAR HAMDA AYLANMADAN OLINADIGAN SOLIQ MOHIYATI

Turayeva Gulizahro

Guliston Davlat Universiteti o'qituvchisi

Qo'chqarova Diyoraxon

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Qodirov Muxammad

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Rabbimqulov Nurmuhammad

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Annotatsiya. Maqola soliq va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha qarzdorlikni kamaytirish yo'llariga bag'ishlangan bo'lib, qarzdorlikni majburiy undirish mexanizmidagi o'zgarishlar va takomillashtirish masalalari atroflicha yoritilgan. Tadqiqot natijasida tegishli xulosalar shakllantirilib, ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq qarzi, qarzdorlik, majburiy undirish, soliq ma'muriyatchiligi, Soliq kodeksi.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlarining asosiy qismi aynan soliqlar va yig'imlar hisobidan shakllanadi. Mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar natijasi o'laroq byudjet daromadlarining samarali shakllanishiga erishildi, pirovardida davlatimiz o'z oldiga qo'ygan muhim vazifalarni amalga oshirish hamda ko'zlangan marralarni zabt etish maqsadlarini ro'yobga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlar yaratildi. **Soliq** deganda soliq kodeksida belgilangan, O'zRning Davlat byudjetiga yoki davlat maqsadli jamg'armasiga to'lanadigan majburiy beg'araz to'lov tushuniladi.

Yig'im deganda byudjet tizimiga soliq kodeksida yoki boshqa qonun hujjatlarida belgilangan majburiy to'lov tushuniladi, bu yig'imning to'lanishi uni to'lovchi shaxsga nisbatan vakolatli organ yoki uning mansabdor shaxsi tomonidan yuridik ahamiyatga ega harakatlarni amalga oshirish, shu jumladan unga muayyan huquqlarni yoxud ruxsat etuvchi hujjatlarni berish shartlaridan biri bo'ladi.

Shaxsning zimmasiga sud tartibida yuklatilgan jarimalar va boshqa to'lovlar, shuningdek qonunda belgilangan hollarda mol-mulkni musodara qilish hamda boshqacha tarzda olib qo'yish soliqlar yoki yig'imlar jumlasiga kirmaydi.

1. Soliqlar soliqqa tortish obyektiga qarab to'rt guruhga bo'linadi:
1. Aylanmadan olinadigan soliqlar.
2. Daromaddan olinadigan soliqlar.
3. Mol-mulk qiymatidan olinadigan soliqlar.

4. Yer maydoniga qarab olinadigan soliqlar.

Aylanmadan olinadigan soliqni to'lovchilariga quyidagilar kiradi:

1) soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan jami daromadi bir milliard so'mdan oshmagan O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari;

2) soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi yuz million so'mdan oshgan, lekin bir milliard so'mgacha bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar.

Muhokamalar va natijalar

Soliq majburiyatining bajarilishini ta'minlash usullari yordamida majburiyat bajarilmagan taqdirda ya'ni, soliq qarzi to'lanmasa, mamlakatimizda soliqlar va yig'implardan bo'lgan qarzdorlikni qonunchilikda belgilangan me'yorlar asosida majburiy tartibda undirish choralari qo'llaniladi. Amaliyotda soliq qarzini majburiy tartibda undirish choralaridan tashqari ayrim hollarda soliq to'lovchilarni qo'llab quvvatlash maqsadida ularning soliq qarzidan qisman, to'liq voz kechish, hisobotlarini kechiktirib topshirishga ruxsat berish va to'lash muddatlarini kechiktirish kabi imtiyozlar va imkoniyatlar berish holatlari ham uchrab turadi. 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlar (turlari bo'yicha)" hisobvarag'ining kreditida byudjetga to'lanishi kerak bo'lgan majburiyat summasi olinadigan hisobvaraqlar, davr xarajatlari, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lash uchun foydaning ishlatilishi, mehnat haqi bo'yicha xodimlar bilan hisob-kitoblarni hisobga oluvchi hisobvaraqlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Yakuniy hisob-kitobda, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha byudjetga ilgari o'tkazilgan bo'nak to'lovlari 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlar (turlari bo'yicha)" hisobvarag'ining debet tomonida byudjetga bo'nak to'lovlarni hisobga oluvchi hisobvaraqlar (4400) bilan bog'langan holda aks ettiriladi. Byudjetga haqiqatda o'tkazilgan summalar 6410 "Byudjetga to'lovlar bo'yicha qarzlar (turlari bo'yicha)" hisobvarag'ining debet tomonida pul mablag'larini hisobga oluvchi hisobvaraqlar bilan bog'langan holda aks ettiriladi.

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni aytib o'tish lozimki, tadbirkorlik faoliyati sohasida muammolarni hal etish orqali biznesni rivojlantirish yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etish, mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hamda tadbirkorlar huquqlari va qonuniy manfaatlarining kafolatli himoyasini ta'minlash maqsadida hamda pandemiyalar va global iqtisodiy inqiroz holatlariga sabab bo'luvchi vaziyatlar natijasida iqtisodiyot tarmoqlariga ularning salbiy ta'siri kuchaygan holatlarda soliq to'lovchilarda qarzdorlikning paydo bo'lishini, mavjud qarzdorliklarning ortib

ketishini oldini olish, ularga yana-da yengilliklar yaratish maqsadida berilgan soliq to'lovchilarni ma'lum bir muddatga soliqlar va yig'imlardan ozod qilish, soliq stavkalarini pasaytirish imtiyozlari hamda hisobotlar va deklaratsiyalarni taqdim etish, soliqlar va yig'imlarni kechiktirib to'lash imkoniyatlarini amaldagi Soliq kodeksiga qo'shimcha moddalar kiritish, tegishli moddalarga o'zgartirish yoki qo'shimchalar kiritish orqali belgilab qo'yilishi maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.B.Muxametov. B.Matrasulov.G.Turayeva T.:Buxgalteriya hisobi darslik. Ziyonashr. 2023.-347 b
2. A.B.Muxametov. U.Chorshanboyev. G.Turayeva T.:Boshqaruv hisobi darslik. . Ziyonashr. 2024.-169 b
3. qizi To'yeva, M. S. (2022, November). YANGI O'ZBEKISTON ORIFA AYOLLARI VA G'ARB AYOLLARINING JAMIYATDAGI MAVQEYI VA ULARNING HUQUQLARI. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 74-81).
4. Gulizahro, T., & Jaloliddin, X. (2023). SANOAT KORXONALARINI ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSIYALAR O'RNI. *Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения*, 1(6), 219-221.
5. Gulizahro, T., Eldor, T., Asilbek, S., & Muhammadqodir, B. (2023). Asosiy vositalar hisobi va ulardan samarali foydalanish tahlili. " *Uchinchi renessansda ilmiy-amaliy tadqiqotlarning dolzarb muammolari*" mavzusidagi onlayn konferensiyasi, 2(10), 67-69.
6. Nurillayev, J. Y. (2022). The role of corporate management system in providing financial security in commercial banks.
7. Asatullaev, X., Tursunov, B., & Mamanazarov, A. (2019). Enterprise development strategy. Text of lectures.
8. Abdurahmanova, M., & Olimova, M. (2022). KORPUS LINGVISTIKASINING AHAMIYATI. COMPUTER LINGUISTICS: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS, 1(1).
9. Abdurahmanova, M., & Olimova, M. (2022, June). TEZAURUSDAGI O'ZARO BOG'LANISHLAR. In «УЗБЕКСКИЕ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ЗДАНИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ И ПРАКТИЧЕСКОЕ СОЗДАНИЕ ВОПРОСЫ» Международная научно-практическая конференция (Vol. 1, No. 1).
10. Tursunaliyevna, A. M. (2022). TILSHUNOSLIKDA KOGNITIV YO'NALISHLAR. FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA JURNALI| JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION, 1(2), 113-116.